DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

10. marts 2011 *

I sag C-477/09,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af cour de cassation (Frankrig) ved afgørelse af 18. november 2009, indgået til Domstolen den 25. november 2009, i sagen:

Charles Defossez

mod

Christian Wiart, som kurator for Sotimon SARL,

Office national de l'emploi — fonds de fermeture d'entreprises,

* Processprog: fransk.

Centre de gestion et d'études de l'Association pour la gestion du régime de garantie des créances des salariés de Lille (CGEA),

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, K. Lenaerts, og dommerne R. Silva de Lapuerta, E. Juhász (refererende dommer), G. Arestis og J. Malenovský,

generaladvokat: P. Mengozzi
justitssekretær: fuldmægtig C. Strömholm,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 7. oktober 2010,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Charles Defossez ved avocat C. Uzan-Sarano

— CGEA de Lille ved avocats E. Piwnica og J. Molinié

— den franske regering ved G. de Bergues og A. Czubinski, som befuldmægtigede

— den danske regering ved V. Pasternak Jørgensen og C. Vang, som befuldmægtigede

— Irland ved D. O'Hagan, som befuldmægtiget, bistået af B. Doherty, BL

— den spanske regering ved F. Díez Moreno, som befuldmægtiget

— den finske regering ved M. Pere, som befuldmægtiget

— den svenske regering ved A. Engman, som befuldmægtiget

— Det Forenede Kongeriges regering ved S. Hathaway, som befuldmægtiget, bistået af barrister D.J. Rhee

— Europa-Kommissionen ved G. Rozet og J. Enegren, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 17. november 2010,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 8a og 9 i Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (EFT L 283, s. 23), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/74/EF af 23. september 2002 (EFT L 270, s. 10).

2 Anmodningen er blevet forelagt i forbindelse med en sag mellem på den ene side Charles Defossez og på den anden side Christian Wiart, i egenskab af kurator for selskabet Sotimon SARL (herefter »Sotimon«), hvor Charles Defossez var ansat, før han blev uretmæssigt afskediget, og Office national de l'emploi — fonds de fermeture d'entreprises (herefter »det belgiske FFE«) samt Centre de gestion et d'études de l'Association pour la gestion du régime de garantie des créances des salariés de Lille (CGEA) (herefter »CGEA i Lille«) angående manglende betaling af Charles Defossez' løntilgodehavender, som følge af arbejdsgiverens insolvens.

Retsforskrifter

3 Ifølge artikel 1, stk. 1, i direktiv 80/987 finder dette anvendelse »på krav, som arbejdstagere i medfør af en arbejdsaftale eller et ansættelsesforhold har erhvervet i forhold til arbejdsgivere, der er insolvente i henhold til artikel 2, stk. 1«.

4 Direktivets artikel 2, stk. 1, bestemmer:

»I henhold til dette direktiv anses en arbejdsgiver for at være insolvent:

a) når der er indgivet begæring om indledning af en procedure med hjemmel i de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser i den pågældende medlemsstat, som vedrører arbejdsgiverens bo og sigter mod en samlet fyldestgørelse af hans kreditorer, og som åbner mulighed for at tage de i artikel 1, stk. 1, omhandlede krav i betragtning,

og

b) når den myndighed, som har kompetence i henhold til nævnte administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser,

— enten har truffet afgørelse om indledning af proceduren,

— eller har konstateret, at arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift er lukket endeligt, og at de foreliggende aktiver ikke er tilstrækkelige til at berettige indledning af proceduren.«

5 Artikel 3 i direktiv 80/987 fastsætter en forpligtelse for medlemsstaterne til at træffe de nødvendige foranstaltninger for, at garantiinstitutioner sikrer arbejdstagerne betaling af tilgodehavender, der hidrører fra arbejdsaftaler eller ansættelsesforhold, og som vedrører løn for perioden inden en bestemt dato.

6 Direktivets artikel 5 er affattet som følger:

»Medlemsstaterne fastsætter de nærmere bestemmelser vedrørende garantiinstitutionernes opbygning, finansiering og virksomhed, navnlig under iagttagelse af følgende principper:

a) [I]nstitutionernes aktiver skal være uafhængige af arbejdsgivernes driftskapital og foreligge på en sådan måde, at der ikke kan gøres udlæg under en procedure i tilfælde af insolvens.

b) [A]rbejdsgiverne skal bidrage til finansieringen, medmindre denne sikres fuldstændigt af offentlige myndigheder.

c) [I]nstitutionernes betalingspligt består, uanset om forpligtelserne til at bidrage til finansieringen er opfyldt.«

7 Ifølge artikel 9 i direktiv 80/987 berører dette ikke medlemsstaternes mulighed for at anvende eller indføre administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser, som er gunstigere for arbejdstagerne.

8 Det fremgår af syvende betragtning til direktiv 2002/74, at med henblik på at garantere arbejdstagernes retssikkerhed i forbindelse med insolvens hos virksomheder, der virker i flere medlemsstater, og fastslå arbejdstagernes rettigheder i overensstemmelse med Domstolens retspraksis er det nødvendigt at indføje en bestemmelse, hvori det eksplicit fastsættes, hvilken garantiinstitution der skal dække løntilgodehavender i disse tilfælde, samt at målet for samarbejdet mellem de kompetente myndigheder i medlemsstaterne er, at arbejdstagerne får udbetalt deres løntilgodehavender

så hurtigt som muligt. Det er endvidere nødvendigt at sikre en korrekt anvendelse af bestemmelserne på området ved at indføre et samarbejde mellem medlemsstaternes kompetente administrationer.

9 Artikel 1, stk. 4, i direktiv 2002/74 har indsat bestemmelser i direktiv 80/987 om situationer, der er grænseoverskridende, herunder især artikel 8a. Det fremgår af denne artikels stk. 1, at såfremt en virksomhed, der har aktiviteter i mindst to medlemsstater, bliver insolvent, er det garantiinstitutionen i den medlemsstat, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører eller udførte sit arbejde, der skal dække betalingen af arbejdstagernes tilgodehavender.

10 Artikel 2, stk. 1, i direktiv 2002/74 bestemmer, at medlemsstaterne sætter de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme dette direktiv inden den 8. oktober 2005, og at medlemsstaterne anvender disse love og bestemmelser på alle former for insolvens, der opstår for en arbejdsgiver efter disse loves og bestemmelsers ikrafttræden.

De faktiske omstændigheder i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

11 Charles Defossez har fra marts 1997 været beskæftiget i Belgien på en byggeplads, først som arbejdsformand og siden som gruppechef, hos selskabet EBM SA og efterfølgende fra september 2000 hos Sotimon. Begge selskaber har hjemsted i Frankrig.

12 I december 2003 blev Charles Defossez afskediget. Den 15. januar 2004 anlagde han sag ved conseil de prud'hommes de Dunkerque.

13 Ved dom afsagt af tribunal de commerce de Dunkerque den 1. juni 2004 blev der indledt konkursbehandling af selskabet Sotimon. For at opnå dækning af sit løntilgodehavende nedlagde Charles Defossez principalt påstand om dækning i henhold til garantien hos CGEA i Lille, og subsidiært i henhold til garantien hos det belgiske FFE.

14 Ved afgørelse af 30. juni 2006 fastslog conseil de prud'hommes de Dunkerque, at afskedigelsen var uden reel og seriøs grund. Følgelig fastsatte den Charles Defossez' tilgodehavende og bestemte, at kravet kunne gøres gældende over for CGEA i Lille.

15 Ved dom af 31. januar 2008 traf cour d'appel de Douai afgørelse om at registrere Charles Defossez' tilgodehavende i Sotimons konkursbo og fastslog, at kravet skulle dækkes af det belgiske FFE, hvorved CGEA i Lille frifandtes.

16 Charles Defossez iværksatte kassationsanke til prøvelse af denne dom, idet han protesterede imod, at cour d'appel de Douai med henvisning til artikel 8a i direktiv 80/987, i den ændrede affattelse, ikke havde givet ham medhold i påstanden om dækning i henhold til garantien hos CGEA i Lille og havde fastholdt garantien hos det belgiske FFE.

17 På den baggrund har cour de cassation udsat sagen og forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 8a i […] direktiv 80/987, som ændret ved direktiv 2002/74 — som i stk. 1 bestemmer, at såfremt en virksomhed, der har aktiviteter i mindst to medlemsstater, bliver insolvent, er det garantiinstitutionen i den medlemsstat, hvor arbejdstageren

sædvanligvis udfører eller udførte sit arbejde, der skal dække betalingen af arbejdstagernes tilgodehavender, og i stk. 2 bestemmer, at omfanget af arbejdstagernes rettigheder fastslås i henhold til den lovgivning, der gælder for den pågældende garantiinstitution — fortolkes således, at den angiver den kompetente institution og dermed udelukker alle andre institutioner, eller skal bestemmelsen under hensyntagen dels til direktivets formål, som er at styrke rettighederne for arbejdstagere, der gør brug af deres ret til fri bevægelighed, dels til direktivets artikel 9, stk. 1 — hvoraf fremgår, at direktivet ikke berører medlemsstaternes mulighed for at anvende eller indføre administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser, som er gunstigere for arbejdstagerne — fortolkes således, at den ikke fratager arbejdstageren retten til at gøre krav på dækning under en mere gunstig dækning tegnet hos den institution, som arbejdstageren er forsikret i via sin arbejdsgivers bidragsbetaling i henhold til national lovgivning, i stedet for forsikringsdækning, som er tegnet hos den anden institution?«

Om det præjudicielle spørgsmål

18 Det bemærkes indledningsvis, at medlemsstaterne i henhold til artikel 2, stk. 1, i direktiv 2002/74 skal sætte de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme direktivet inden den 8. oktober 2005 og anvende disse på alle former for insolvens, der opstår for en arbejdsgiver efter disse loves og bestemmelsers ikrafttræden.

19 I den henseende har Domstolen fastslået, at direktiv 2002/74 i tilfælde af manglende gennemførelse alene har direkte virkning i forhold til insolvens, der er indtrådt efter den 8. oktober 2005 (dom af 17.1.2008, sag C-246/06, Velasco Navarro, Sml. I, s. 105, præmis 27-29).

20 Domstolen har imidlertid fastslået, at Den Franske Republik havde tilsidesat sine forpligtelser i henhold til direktiv 2002/74, idet den ikke inden udløbet af den fastsatte frist havde vedtaget de foranstaltninger, der skulle sikre gennemførelsen af direktivets bestemmelser i fransk ret (dom af 27.9.2007, sag C-9/07, Kommissionen mod Frankrig, præmis 12).

21 Henset til, at der blev indledt konkursbehandling mod Sotimon ved dom afsagt af tribunal de commerce de Dunkerque den 1. juni 2004, kan den i hovedsagen omhandlede insolvens ikke henhøre under bestemmelserne i direktiv 2002/74.

22 Den nøjagtige fastlæggelse af, hvilke bestemmelser der skal anvendes på de i hovedsagen foreliggende omstændigheder, er så meget desto vigtigere som Domstolen i præmis 20 og 25-28 i dom af 16. oktober 2008 (sag C-310/07, Holmqvist, Sml. I, s. 7871) har fastslået, at artikel 8a, der er indsat i direktiv 80/987 ved direktiv 2002/74, fastsætter et nyt kriterium for identificering af den kompetente garantiinstitution. Dermed udgør denne artikel en grundlæggende ændring af bestemmelserne i direktiv 80/987. Det følger heraf, at den juridiske vurdering af en situation som den, der foreligger i hovedsagen, ikke nødvendigvis vil føre til samme resultat, hvis den foretages enten efter bestemmelserne i direktiv 80/987 i den oprindelige affattelse eller efter samme direktiv, som ændret ved direktiv 2002/74.

23 På den baggrund skal den forelæggende rets spørgsmål med henblik på tvisten i hovedsagens afgørelse besvares ved fortolkning af bestemmelserne i direktiv 80/987 i den affattelse, der forelå inden ændringerne ved direktiv 2002/74.

24 I den henseende har Domstolen allerede udtalt, at selv om direktiv 80/987 ikke indeholder bestemmelser, der udtrykkeligt vedrører tilgodehavender for arbejdstagere,

som har udøvet deres erhvervsmæssige beskæftigelse i en anden medlemsstat end den, hvor arbejdsgiveren er etableret, finder direktivet ikke desto mindre anvendelse på sådanne tilgodehavender, og det må derfor fastlægges, hvilken garantiinstitution der er kompetent med hensyn til betaling af tilgodehavender i overensstemmelse med dette direktivs bestemmelser (jf. i denne retning dom af 17.9.1997, sag C-117/96, Mosbæk, Sml. I, s. 5017, præmis 16 og 19).

25 Hvad angår en sådan situation har Domstolen fastslået, at den kompetente garantiinstitution i medfør af artikel 3 i direktiv 80/987 er den institution, der er beliggende i den medlemsstat, jf. direktivets artikel 2, stk. 1, hvor der enten er truffet afgørelse om indledning af proceduren for en samlet fyldestgørelse af arbejdsgiverens kreditorer, eller det er konstateret, at arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift er lukket (jf. Mosbæk-dommen, præmis 20 og 27).

26 Domstolen har i øvrigt fastslået, at det er i overensstemmelse med opbygningen af direktiv 80/987, at den kompetente garantiinstitution er den — medmindre finansieringen sikres fuldstændigt af offentlige myndigheder — der har opkrævet eller i det mindste burde have opkrævet bidrag fra den insolvente arbejdsgiver (jf. i denne retning Mosbæk-dommen, præmis 24 og 25).

27 Endvidere har Domstolen i den sag, der gav anledning til dommen af 16. december 1999 (sag C-198/98, Everson og Barrass, Sml. I, s. 8903) — hvortil den forelæggende ret har henvist i sin præjudicielle anmodning, og hvor den insolvente arbejdsgiver i modsætning til den situation, der forelå i Mosbæk-dommen, havde en virksomhed, nemlig en filial, i den medlemsstat, hvor arbejdstagerne udøvede deres beskæftigelse — fastslået, at den institution, det påhviler at betale tilgodehavender, er den, der er beliggende i den medlemsstat, hvor filialen befinder sig (Everson og Barrass-dommen, præmis 23). I øvrigt er den kompetente garantiinstitution den, der er beliggende i den medlemsstat, hvor såvel arbejdsgiveren som hver enkelt ansat har betalt socialsikringsbidrag.

28 Hvad angår disse forhold har den forelæggende ret præciseret, at virksomheden, hvor Charles Defossez var ansat, havde hjemsted i Frankrig. Endvidere fremgår det af sagen, at indbetalinger til dækning af et eventuelt lønkrav blev foretaget i denne medlemsstat, og at arbejdsgiveren ikke havde nogen fast virksomhed i Belgien.

29 På den baggrund bemærkes, at de relevante forhold i hovedsagen ikke svarer til dem, der lå til grund for Everson og Barrass-dommen. Derimod kan en sådan overensstemmelse fastslås mellem de relevante forhold i hovedsagen og dem, der forelå i den sag, der gav anledning til Mosbæk-dommen.

30 Det følger heraf, at når en virksomhed, der har ansat en arbejdstager, ikke har etableret sig i den medlemsstat, hvor arbejdstageren har været beskæftiget, og når denne virksomhed har indbetalt socialsikringsbidrag som arbejdsgiver i den medlemsstat, hvor virksomheden har hjemsted, er den kompetente garantiinstitution, der i medfør af artikel 3 i direktiv 80/987 skal dække betalingen af arbejdstagerens tilgodehavender på grund af arbejdsgiverens insolvens, den institution, der er beliggende i den medlemsstat, hvor der er indledt konkursbehandling af arbejdsgiveren.

31 Det skal tilføjes, at selv om direktiv 80/987 ikke giver arbejdstageren mulighed for at vælge mellem forskellige garantiinstitutioner, udelukker direktivet dog ikke, at arbejdstageren kan kræve dækning hos en anden institution end den, der blev identificeret på grundlag af dets anvendelse, såfremt det er til hans fordel og foreskrives i den gældende nationale lovgivning.

32 Direktiv 80/987 har til formål at sikre arbejdstagerne en vis minimumsbeskyttelse i Den Europæiske Union i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (jf. især dom af 19.11.1991, forenede sager C-6/90 og C-9/90, Francovich m.fl., Sml. I, s. 5357,

præmis 3, og af 16.7.2009, sag C-69/08, Visciano, Sml. I, s. 6741, præmis 27), idet direktivet dog ikke afskærer medlemsstaterne fra i overensstemmelse med artikel 9 at anvende eller indføre gunstigere bestemmelser (jf. i denne retning dom af 15.5.2003, sag C-160/01, Mau, Sml. I, s. 4791, præmis 32, og af 25.1.2007, sag C-278/05, Robins m.fl., Sml. I, s. 1053, præmis 40).

33 Direktiv 80/987 er derfor ikke til hinder for, at en medlemsstats lovgivning foreskriver, at arbejdstageren i overensstemmelse med denne medlemsstats nationale ret kan fremsætte krav om dækning af løntilgodehavender hos den nationale institution — som supplement eller erstatning — i stedet for hos den institution, der blev udpeget som kompetent i henhold til direktivet, dog kun såfremt denne dækning yder en bedre beskyttelse af arbejdstageren.

34 Henset til det ovenfor anførte, skal det forelagte spørgsmål besvares med, at

— artikel 3 i direktiv 80/987 i den affattelse, der forelå inden ændringen ved direktiv 2002/74, skal fortolkes således, at med hensyn til betalingen af løntilgodehavender for en arbejdstager, som sædvanligvis har været beskæftiget i en anden medlemsstat end den, hvor arbejdsgiveren, der er erklæret insolvent inden den 8. oktober 2005, har sit hjemsted, når arbejdsgiveren ikke har etableret sig i denne anden medlemsstat og har opfyldt sin forpligtelse til at bidrage til finansieringen af garantiinstitutionen i den medlemsstat, hvor han har hjemsted, er det denne institution, der har ansvaret for at opfylde forpligtelserne i artikel 3

— direktiv 80/987 ikke er til hinder for, at en national lovgivning foreskriver, at arbejdstageren i overensstemmelse med national ret kan fremsætte krav om

dækning af løntilgodehavender hos den nationale institution — som supplement eller erstatning — i stedet for hos den institution, der blev udpeget som kompetent i henhold til direktivet, dog kun såfremt denne dækning yder en bedre beskyttelse af arbejdstageren.

Sagens omkostninger

35 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

Artikel 3 i Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens i den affattelse, der forelå inden ændringen ved direktiv 2002/74/EF, skal fortolkes således, at med hensyn til betalingen af løntilgodehavender for en arbejdstager, som sædvanligvis har været beskæftiget i en anden medlemsstat end den, hvor arbejdsgiveren, der er erklæret insolvent inden den 8. oktober 2005, har sit hjemsted, når arbejdsgiveren ikke har etableret sig i denne anden medlemsstat og har opfyldt sin forpligtelse til at bidrage til finansieringen af garantiinstitutionen i den medlemsstat, hvor han har hjemsted, er det denne institution, der har ansvaret for at opfylde forpligtelserne i artikel 3.

Direktiv 80/987 er ikke til hinder for, at en national lovgivning foreskriver, at arbejdstageren i overensstemmelse med national ret kan fremsætte krav om dækning af løntilgodehavender hos den nationale institution — som supplement eller erstatning — i stedet for hos den institution, der blev udpeget som kompetent i henhold til direktivet, dog kun såfremt denne dækning yder en bedre beskyttelse af arbejdstageren.

Underskrifter